

Rapport om projektet ”Inventering av förorenade områden inom pågående verksamhet”

Bakgrund

Under 2011 har ovanstående projekt samordnats genom Miljösamverkan Sydost (MSO). Projektet valdes under 2010 av 10 medlemmar och det föreslogs av Länsstyrelsen i Kalmar län. Projektet ligger inom det nationella miljömålet ”Giftfri miljö”.

Arbetsgruppen bestod av:

Fredrik Gustafsson, Länsstyrelsen Gotlands län
Christian Brun/Matilda Gard, Länsstyrelsen i Kalmar län
Lill Ljunggren, Mörbylånga kommun
Marie Lindström, Oskarshamns kommun
Karen Jensen, Miljösamverkan Sydost

Arbetsgruppen ansvarade för projektmål, projektplan och genomförande. Löpande information om projektläget gavs till Miljösamverkan Sydosts styrgrupp samt TVL/Referensgruppen.

För att fånga upp synpunkter och ha direkt kontakt med övriga kommuner som inte var representerade i arbetsgruppen utsågs en kontaktperson inom varje kommun. Samtliga medlemmar i Miljösamverkan Sydost har deltagit i projektet. Två kommuner har enbart deltagit i utbildningarna.

Projektets mål

Projektet hade följande mål:

Vägleda handläggare i arbetet med klassningen av förorenade områden enligt Naturvårdsverkets metod (MIFO 1).

Fokus på att klassa förorenade områden inom sågverk och verkstadsindustri.

Förebygga att föroreningar sprids inom och ifrån företag.

Projektet omfattas av det nationella miljömålet ”Giftfri miljö”

Projektplan och genomförande

Jan-April	Ett frågeunderlag för MIFO klassning arbetades fram av arbetsgruppen för att underlätta informationsinsamlingen om företagets eventuella markföroreningar. Underlaget finns på MSOs hemsida.
6 April	Temadagen ”MIFO fas 1 - inventering av pågående verksamheter” genomfördes och 31 miljöhandläggare från samtliga kommuner och länsstyrelser inom MSO deltog. (Se program och utvärdering under bilaga 1)

Samtliga deltagare fick uppmaningen att klassa och besöka minst ett företag inom branscherna sågverk och/eller verkstadsindustri i den egna kommunen. Denna utbildning bekostades av Länsstyrelsen i Kalmar och var därför kostnadsfri för deltagarna.

April-Maj

Nämnder informerades om projektet. En gemensam ppt-presentation togs fram och skickades till samtliga kontaktpersoner.

17 Maj

Temadagen "Förerenad mark på företaget?" genomfördes. 43 deltagare från företag och tillsynsmyndigheten genomförde utbildningen. (Se program och utvärdering bilaga 2)

Arbetsgruppen rekommenderade kommunerna att:

v. 21 Skicka det framtagna frågeunderlaget till valda företag.

31 Aug. Sista dagen för företagen att lämna ifyllt frågeunderlag till miljökontoren.

Sep. Granska svaren och inspektera valda företag utifrån frågeunderlaget.

11 och 13 Okt

Gemensamma klassningsträffar genomfördes i Vassmolösa och Hultsfred. Inför dessa dagar skickades en enkät till kontaktpersonerna för att ta reda på hur många företag som ingick i projektet samt hur långt man kommit med inspektionerna. 60 företag hade fått frågeunderlaget från kommunerna. Syftet med dagarna var att gemensamt klassa minst ett företag från varje kommun. Representanter från 11 kommuner och två länsstyrelser deltog i utbildningarna.

Nov

Arbetsgruppen rekommenderade miljökontoren att klassningarna kommunicerades med företagen samt påbörjade arbetet att sammanställa ett förslag till ärendegång för handläggning av förerenade områden enligt önskemål från kommunerna.

Dec - Jan

Förslaget till ärendegång och rapport sammanställdes och skickades till samtliga kommuner inom MSO under januari 2012.

Måluppfyllelse

Vägleda handläggare i arbetet med klassningen av förerenade områden enligt Naturvårdsverkets metod (MIFO 1).

Två temadagar och två gemensamma klassningsdagar genomfördes inom projektet för att kunna uppfölja ovanstående mål.

De gemensamma klassningsdagarna uppskattades mycket av deltagande handläggare, eftersom de fick möjlighet att ta upp frågor med Länsstyrelsens tillsynsvägledning och

fick hjälp med att klassa egna företag under dagen. Arbetsmetoden bör tillämpas inom andra projekt när det är lämpligt.

Arbetsgruppen har, efter förfrågan från kommunernas miljöhandläggare, tagit fram ett förslag till ärendehandläggning av förorenade områden inom kommunen.

Fokus på att klassa förorenade områden inom sågverks- och verkstadsindustrier.

Av genomförd enkät var huvudparten av de undersökta företagen från en annan bransch än ovanstående. Detta kan möjligen bero på att kommunerna följde sin tillsynsplan och besökte de företag som var inplanerade.

Syftet med arbetsgruppens försök att ”styra” kommunernas branschval var dels att kunna koncentrera sig på dessa verksamheters specifika föroreningar, dels att branscherna är väl representerade i våra län samt att de tillhör en hög riskklass (1-2). Att andra branscher valdes vara bara positivt och tillförde projektets deltagare både mera kunskap och inspiration.

Förebygga att föroreningar sprids inom och ifrån företag.

Företagarna fick information om vikten av förebyggande arbete på temadagen den 17 maj. 43 deltagare från tillsynsmyndigheterna och företagen fick under dagen även information om gällande lagstiftning, MIFO 1 klassningen samt exempel på hur markföroreningar kan skada miljön. Utbildningen uppskattades av de 12 företag som lämnade en utvärdering av kursen. Att företagen får möjlighet att träffas och utbyta erfarenheter på de gemensamma utbildningsdagarna är värdesatt.

Handläggarna som deltog i klassningsdagarna i oktober, där ett besök på en förorenad plats ingick, fick med sig exempel på hur det kan gå när egenkontrollen inte fungerar. Erfarenheterna från dessa besök ger handläggarna bra argument vid tillsynsbesöken där förebyggande arbete för att hindra markförorening tas upp.

Erfarenheter och slutsatser

Många företag i våra län har föroreningar på sin mark och genom detta projekt har vi påbörjat både tillsynsmyndigheternas och företagets eget arbete med att ta reda på hur farliga dessa föroreningar är. Vi är övertygade om att kunskapen har höjts hos handläggarna och att dessa har fått redskapen att granska MIFO 1 klassningar.

Detta projekt har främst varit inriktat på att lära miljöhandläggarna klassningsmetodiken MIFO 1 och arbetsgruppen anser att detta mål nåtts. Att samtliga kommuner har deltagit i projektet är ett klart tecken på att projektets utformning har varit bra och behövd. Vid de gemensamma klassningsmötena i slutet av projektet var miljöhandläggarna mycket väl insatta i området och viljan att gå vidare med arbetet stort.

Antalet misstänkta förorenade områden i våra län är många, omkring 4000 bara i Kalmar län. För att kunna ta reda på hur stor risken är inom varje förorenat område är det viktigt att frågan alltid ingår som en naturlig del i den ordinarie tillsynen vid planerade inspektioner.

Arbetsgruppens hade som mål att miljöhandläggarna skulle klassa minst ett företag per kommun. Det blev totalt 60 företag där en klassning påbörjades.

På temadagen den 17 maj närvarade 20 företag. Företagen som deltog och lämnade en utvärdering tyckte dagen var bra. Från vissa kommuner kom inte ett enda företag, inte heller alla företag som hade blivit inbjudna deltog under dagen. Det hade funnits plats för fler företag och det är oklart varför inte fler företag deltog.

Om flera företag ska närvara är det bra om handläggaren tar kontakt via telefon och informerar om dagen. Att genomföra två temadagar, en i norra länet och en i södra kan också få flera företag att komma. Att skicka ut inbjudan till många och i god tid ökar också antalet deltagare.

Föreningar har ofta en lång historik även på anläggningar med pågående verksamhet. Det miljörättsliga ansvaret för föreningarna riskerar därmed att bli komplext och kommer i många fall endast delvis falla på den verksamhetsutövare som tillsynen riktas mot. I och med detta blir det tydligare att tillsynsstyrd och bidragsfinansierade undersökningar och åtgärder går hand i hand. Detta ställer stora krav på dialog mellan samtliga inblandade parter; kommun, länsstyrelse, Naturvårdsverket och verksamhetsutövare/annan ansvarig. Detta belystes särskilt vid riskklassningsträffarna den 11 och 13 oktober.

Projektarbetsgruppen har tagit fram en policy för att stödja kommunerna i det fortsatta arbetet med riskklassningen av förorenade områden enligt MIFO fas 1. Målet med projektet har hela tiden varit att vägleda miljöhandläggarna inom området så att de själva kan fortsätta med klassningen. Genom att utforma ett förslag till ärendegång samt förstärka kontakterna mellan länsstyrelsernas och kommunernas miljöhandläggare har en bra grund lagts för ett fortsatt arbete med förorenade områden.

Förslag till nya projekt inom området- Hur går vi vidare?

För att stödja kommunerna i den fortsatta klassningen föreslår projektarbetsgruppen ett projekt inom området under 2013. Projektet ska utformas efter de behov som uppstår under 2012, detta kan exempelvis vara utbildning inom MIFO 2, exempel på saneringar, ansvarsutredningar m.m. Projektet bör återkoppla till detta projekt och det pågående projektet inom klassning av nedlagda deponier.

Projektets arbetsgrupp dec 2011:

Lill Ljunggren, Mörbylånga kommun

Fredrik Gustafsson, Länsstyrelsen i Gotlands län

Marie Lindström, Oskarshamns kommun

Karen Jensen, Miljösamverkan Sydost

I arbetsgruppen har även Matilda Gard och Christian Brun, Länsstyrelsen i Kalmar län, deltagit, de har dock inte medverkat i denna slutrapport.

Förenklat bygger arbetet med förorenade områden på följande steg:

Bilaga 1**Kursprogram:**

Mathilda Gard, Länsstyrelsen i Kalmar län och Fredrik Gustafsson, Länsstyrelsen i Gotlands län gick igenom följande punkter under dagen:

Inventeringsprojektets upplägg

Vad innebär MIFO-metodiken

Hur gör vi för att få in material från företagen

Tips på informationskällor och nyttigt material

Vilka objekt vi ska prioritera

Övningsuppgifter

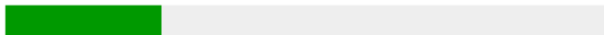

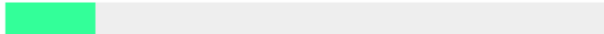
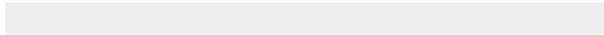

Kursutvärdering:

Utvärdering - MIFO fas 1 - inventering av pågående verksamheter

6 april 2011, Hotell Corallen

Antal mottagare:	28
Antal gånger dialogen öppnats:	29
Antal personer som startat dialogen:	27
Svarsfrekvens beräknad på påbörjade:	96%
Antal personer som fullföljt dialogen:	26
Svarsfrekvens beräknad på fullföljda:	93%
Skickades:	2011-04-07
Stängs:	-

Språk	Antal mottagare
Swedish	27

Helhetsbedömning av kursen		
Mycket bra		26% (7)
Bra		59% (16)
Godtagbar		15% (4)
Mindre bra		0% (0)
Dålig		0% (0)
Respondenter: 27		

Positiva synpunkter

Digert material med både generellt material och praktiska exempel. Jag hade gärna tagit med mig hem ännu fler "övningsexempel"

Teori och praktik på en lagom nivå med tanke på åhörare

Lärorikt, användbart. Fredrik och Matilda var jättebra. Trevligt att vara på Corallen

Bra med övningsexempel. Maten!

Mycket bra och lärorikt att göra egna exempel

Bra upplägg på projektet

Teori + praktiska övningar och exempel

Bra presentationer. Duktiga föredragare för genomgång av metodik

Bra exempel, vilket behövs när materialet i sig är svårkommunicerbart

Bra med övningsexempel

Informationen kommer att komma till användning. God mat

Bra presentationer!

Ett steg på vägen, men området känns fortfarande ganska luddigt

Konkret användning av MIFOSystemet. Bra med övningen, flera små exempel

Mycket hög standard på anläggningen och maten

Bra upplägg med info + övningar. God mat!

Bra lokal

Bra med genomgång av metodiken

Bra med uppdateringar och avstämning av aktuellt

Respondenter: 19

Negativa synpunkter

Digert material på allt för kort tid. Hade vi fått ut materialet före träffen hade underlättat betydligt

Kanske lite tidsoptimistiskt

Nej, möjligen lite tajt med tid för övningar

Lite kort tid till övningsexempel

Mera tid hade varit bra!

För mycket ej tillräcklig tid

Komprimerad fakta - kunde fördelas på två dagar för bättre förståelse och kunskap

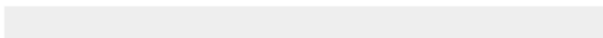

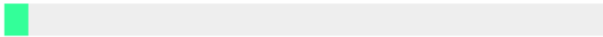
För mycket tid på förmiddagen på genomgång av blanketterna. Övningen - minska antal blanketter till A, B, E

Lite ont om tid för övningarna

Mycket "känsla" i Mifometodiken. Lite kort om tid

Blanketterna rörde till det väldigt mycket. Skulle vara bra med förenklingar, typ direkt på A, B och E

Något ostrukturerat upplägg
Extremt dålig luft i lokalen!
Något ostrukturerat arbetsmaterial, lätt att blanda ihop
För mycket gissningar, för dålig kompetens. Borde varit mer geologi och kemikunskap för att kunna göra rätt bedömning av föreläsare från konsult som jobbar med huvudstudier på förorenad mark
Mer tid hade behövts till övningen och kanske något mer bestämda uttalanden om "så hör gör man" .
Dålig luft i lokalen
För mycket tid på reningstekniker eftersom det finns få verksamheter där de är användbara
<i>Respondenter: 18</i>

Arbetsplats		
Företag		0% (0)
Kommunal förvaltning		96% (25)
Annat		4% (1)
<i>Respondenter: 26</i>		

Övriga synpunkter
Som helhet ändå väl godkänt. Dessutom trevligt att träffa nya och gamla kollegor
<i>Respondenter: 1</i>

Bilaga 2

Förorenad mark på företaget?

Program

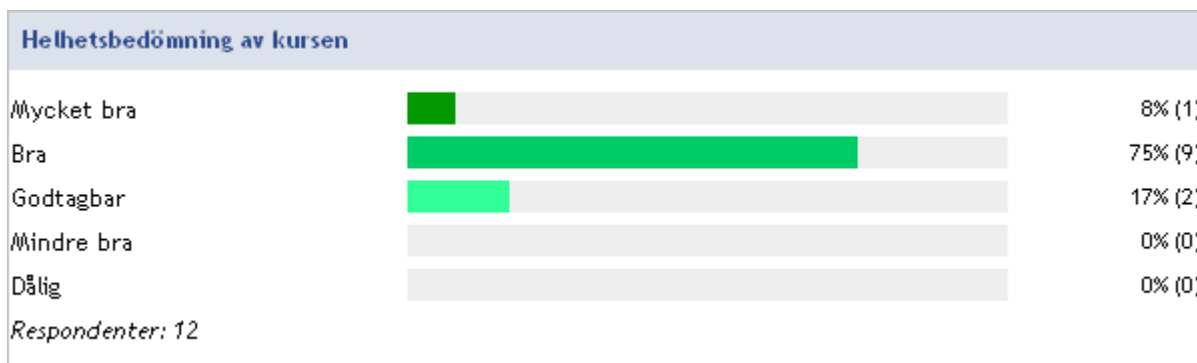
- 09.00 Kaffe och registrering
- 09.30 **Välkommen**
Presentation av projektet "Förorenad mark inom pågående verksamhet". *Karen Jensen, Miljösamverkan Sydost*
- 09.45 **Hur ser det ut i länen?**
Hur många områden finns? Varför ska vi arbeta med förorenade områden? *Matilda Gard, Länsstyrelsen i Kalmar län*
- 10.10 Paus
- 10.20 **Lagstiftning**
Krav enligt miljöbalken, vem ansvarar? Vem har tillsynen? Kort om ansvarsutredning, krav på undersökning och klassning, ärendegång, exempel från länet? Finns saneringsbidrag att hämta? *Zeinab Fazli, Länsstyrelsen i Kalmar län*
- 11.20 **Inventering av förorenade områden**
Vad är MIFO 1 och MIFO 2? Vilket underlag behövs? Föreningars farlighet, speciellt för sågverk och metallindustrier. Hur tar man hand om en förening? *Jens Johannisson, DGE*
- 11.45 Lunch
- 12.45 **Inventering av förorenade områden**
fortsättning - *Jens Johannisson, DGE*
- 14.30 Kaffe
- 14.50 **Hur förhindras föroreningar i mark?**
Riskbedömningar och egenkontroll. Vilka dokument ska sparas, hur kan egenkontrollen användas? Vilka risker finns? Vanligaste typer av markförorening vid trä- och metallindustrier. *Karin Kannensten, DGE*
- 15.50 **Försäkringsbranchens Restvärderäddning AB (RVR-tjänsten)**
Ger information om hur följdskador efter bl.a. kemikalieolyckor hanteras och tar upp skadefall. *Thomas Grauers, miljörestvärdesledare*
- 16.30 Avslutning

Utvärdering företag:

Utvärderingar från kursen "Förorenad mark på företaget?"

Tisdagen den 17 maj 2011, Oskarshamns folkhögskola

12 företagare besvarade enkäten

Vad var bra?

Konferensen ganska bra men för mycket information gällande sågverken och dess dopning. DGE skulle ha talat ihop sig före mötet.

Det mesta.

Aktuellt kursprogram.

Innehåll. Föredragare.

Bra info och bra föreläsare.

Riskbedömning och egenkontroll >RVR. Lagstiftning. Bra lokaler, alla håller tiderna. Alltid bra att träffa likasinnade. Lär sig en del runt omkring genom att träffas.

Bra med exempel i verkligheten. Ökar förståelse för hur svårt det är.

Karins dragning mycket bra och enkel. Bra med "många" föredragshållare.

God info från personal inom länsstyrelsen/regionförbundet.

Ämnet intressant.

Respondenter: 10

Vad kan bli bättre?

Sedan bör inte två stycken från samma företag medverka vid ett och samma tillfälle. Karin Kannesten betydligt mer tydlig och kompetent än Jens Johansson.

Det var bra.

Högre tempo.

Ljud!

Egenkontrollen kan tas bort, har inte så mycket med förorenad mark att göra. Knske en separat kurs? (Egenkontroll, förebyggande av risk m m)

Ljudet.

Få allt presentationsmaterial innan. Lätt att följa med då.

För mycket detaljer.

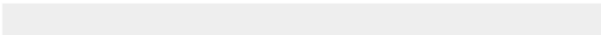
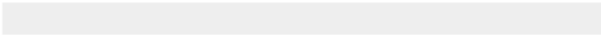
Jag hade gärna sett MIFO-blanketten som kommer vecka 21.

Jens föredragning blev lite för långt och monotont.

Varför tar ni in personal från konsultföretag? Finns ej kompetensen inom länet? Om det behövs konsulter varför skall deras logo finnas med när ni går ut med utbildningen?

Lite mer engagerade, förberedda föredragare, med undantag av Riskbedömning och egenkontroll som var mycket bra. Även RVR var bra!!

Respondenter: 12

Arbetsplats		
Företag		100% (12)
Kommunal förvaltning		0% (0)
Annat		0% (0)
<i>Respondenter: 12</i>		

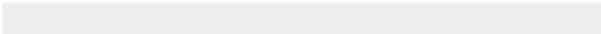
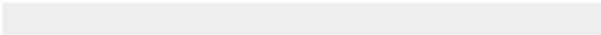
Övriga synpunkter
<i>Respondenter: 0</i>

Utvärdering handläggare:

Utvärdering från Föreograd mark på företaget?

Tisdagen den 17 maj 2011, Oskarshamns folkhögskola

10 personer från kommun/kommunala bolag har besvarat enkäten

Helhetsbedömning av kursen		
Mycket bra		10% (1)
Bra		60% (6)
Godtagbar		30% (3)
Mindre bra		0% (0)
Dålig		0% (0)
<i>Respondenter: 10</i>		

Vad var bra?
Bra mix på information, plus att både förenade område och förebyggande var med, pedagogiskt.
Bredd både juridik, teknik och pågående arbete på nationell och regional nivå.
Duktiga, kunniga föreläsare
Bra nivå för verksamheter.
Duktiga föreläsare och arrangörer. Zeinab Fazli var ett positivt inslag. Bra bredd och flyt i programmet. Trevligt att så många företagare var med.
Kunniga och engagerande föreläsare.
<i>Respondenter: 6</i>

Vad kan bli bättre?
Alla föreläsare förutsätter "felaktigt" att alla deltagare är väl insatta i lagstiftningen - jag tror det tar stopp för en del vad gäller förkortningar och begrepp.
Hålla "den röda tråden" för företagen, kopplingen till det nu aktuella projektet. Vissa föreläsningar kunde ha inriktats mer på företagen som målgrupp (t.ex lagstiftningen). Mer

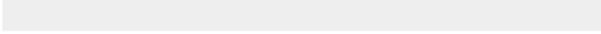

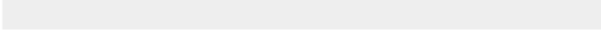
Var väl inte så mycket nytt för en tillsynsmyndighet, men var väl inte målgruppen i första hand. Dåligt "ljud", anv. mikrofon?

Blanda med sådant som folk lyssnar på, t.ex praktiskt. Monoton röst. För långa pass. Blanda föredragen.

En del talade för tyst, speciellt Jens Johannisson hade svårt att ta ton.

Tänka på att tala högre.

Arbetsplats

Företag		0% (0)
Kommunal förvaltning		100% (10)
Annat		0% (0)

Respondenter: 10

Övriga synpunkter

Respondenter: 0